

egyezzék meg akaratoddal s munkálja minden törekvésünk amaz ország eljövételét, melyről szólottál szent fiad által.

Áld meg az egyházat s mindazokat, kik ebben téged szolgálnak. Töltsd ki lelked erejét bő mértékben azokra, kik ebben tanítanak, avagy tanulnak s engedd, hogy legyen bizalma mindenkinek rendületlen te benned és az élet és szeretet teljességében. Minden népet, minden nemzetet egyesíts a barátság, a testvériség szent kötelékével. Ne engedd, hogy kételkedjünk örök jószágodban vetett hitünkben; ne engedd, hogy bizonytalanságba essünk hatalmad és akaratod kimenetele fölől. Mint nagy elődeink tanítványai, mint neked fiaid és leányaid könyörgünk hozzád, hallgass meg. Amen.

BROADRICK T. B.

Beszéd.

Az élet arányos teljessége.

„Álljatok tökéletesen és teljetek be az Istennek minden akaratával.“

Koloss. IV. 12.

Általánosan elismert tény, hogy a nagy eszmék, a vallás-erköletesi reformok és a szellemi magas vágyodások azoknál születnek, kik a halmok és hegyek közt laknak. E tény, e törvény igaz a gondolat világában is. A esúcs, mely fejünk fölött emelkedik, s melyet megaranyoz a napnak bucsúsugara, tovább, fölebb haladni készíti a hegy lakóját. A kik nagy elvek légkörében élnek és mozognak: azokat a nagy eszmék ragadják tovább.

Az új szövetségnek csaknem minden lapján van valami, a mi arra készíti, hogy köteleseinkben magasra törjünk. A nagy apostol szavai szerint a vallás célja abban áll, hogy megtanítson „tökéletesen állani és betelni Istennek minden akaratával.“ Ezt én *az élet arányos teljességének* nevezem. Arányosnak, mert minden szép arányos kell hogy legyen; egy résznek a másik előnyére, vagy hátrányára fejlődni nem szabad. A virág, a fa, vagy bármely más tárgy arányos, mert fejlődése nem egyoldalú. Ez elvet kell szem előtt tartanunk az emberi jellem felépítésénél is. A nagy dolog, mely célunk kell hogy legyen: az „arányos teljesség.“ Kevés nő, kevés férfi mondhatja, hogy az arányos teljességet elérte, mert ha kiválnak is egyesek némely erényben, bizonyára hiányosak a

másikban. Ritkán jut eszükbe az embereknek, hogy Isten gyermekeihez az illik, hogy „álljanak tökéletesen és teljenek be az Istennek minden akaratával.“ Hiszen még egy oly felvilágosult, mivel ember is, mint More Tamás helyesnek tartotta az eretnekek megégetését, bárha megsértetett ezzel a testvériség törvénye. E miatt tökéletlennek kell mondanunk jellemét.

Az életiratokban bámuljuk a nagy emberek jellemét. De bizonyos vonásokban azok a hősök nem a mi hőseink, és a hősnők nem a mi hősnőink. Sokan azt mondják, hogy a hősök gyengeségei még fokozzák irántuk való bámulatukat. Ez gyenge védelem, s az életnek bizonyára nem az az eszméje, melyet a nagy mester ajánlt. Jézus eszméje az volt: „legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei atyátok tökéletes.“ Pál apostol pedig azt mondja, hogy az evangélium célja: nevelni a lelket, hogy „tökéletesen álljon és beteljék az Istennek minden akaratával.“

Ha valakit a férfi kor valódi kellékeivel felruházva gondolunk, annak minden dologban megállapodottnak kell lennie. Egy erényt is elhanyagolnia nem szabad, mert egynek elhanyagolása megsérti a többi testvéreirenyeket s hiányzik életéből az arányosság. Jézus élete fölülmulja a másokét s mint az emberiség életének lisze magaslik ki. Igen! mert Jézus minuen tehetségével, minden lépésével nyilvános pályafutása alatt felmutatott minden jellemvonásával azt bizonyította, hogy el van határozva, hogy tökéletes és teljes legyen az Istennek minden akaratában. Bátor, merész volt ő mint az igazság kijelentője; álhatatos, nem alkuvó az igaztalan vádoltatások között is mint reformátor; mint barát hű és gyöngéd volt, ki inkább elrejteni, mint nyilvánosságra hozni akarta a mások hibáit; mint Isten gyermeke azt akarta, hogy elviselhetőbbé legyen minden ember sorsa. Benne boldogan ölelkeztek a legszebb emberi tulajdonságok. Életének arányos teljessége őt példaadónkká, vezérünk-ké tette. S a mennyiben szellemi és erkölesi rokonérzetünk által az ő élete bennünk megvalósul, annyiban mi is, mint ő, tökéletesen állunk és teljeseek leszünk az Istennek minden akaratával.

Azok, a kik önfeláldozók voltak a nemes tettekben s magukat Istennek szentelték, még mindig megnyerték az élet legnagyobb örömét. Meg kell ezt jegyeznünk, szívünkre kell vennünk! A földi és mennyei paradicsomba egyetlen ajtó: a vallással megegyező nemes élet és jó cselekedet. Az ifjura, akinek elég bölcsesége van e nemes utat választani, eljön az idő, mikor érezni fogja, hogy gondjaira

nagy ajándék van bizva s ez lesz életének legfontosabb eseménye. Eltökélt szívvvel, nemes gondolatokkal tör elő akkor azon a pályán, melyre legtöbb tehetséget érez magában, s kötelességének fogja ismerni nemesak maga, hanem a társadalom iránt is, hogy pályáján, melyre legnagyobb hivatása van, képessége által a legkiválóbb helyet foglalhassa el. Ha egy ily ifju előhaladását vizsgáljátok, el kell ismernetek: hogy a mi az ő életében valamin é s a mit megnyerhetett, mindaz az isteni igazságnak tulajdonítható. Tehetségeit Isten ajándékának tartván, bár nagy ezelt tüzött maga elé, előhaladása mégis könnyü.

Igy van ez az élet minden körében. Azok, a kik legjobb eszmék megvalósításáért küzdöttek, az emberiség legnagyobb jóltevői, a legboldogabb halandók lettek. A lélek növekedésére vonatkozólag Jézus a legigazabb tapasztalatot fejezte ki, mikor így szólt: „Keressétek először az Isten országát és annak igazságát s minden egyebek megadatnak ti nektek.“ Ha valami olyat végezhetünk el, melyre büszkék lehetünk, az azért van, mert hitek maradtunk ama nagy eszméhez, vagy gondolathoz, mely lelkünket egykor megragadta. Ez alapon mondja Ruskin: egy jeles kép a láthatatlan eszmének látható kifejezése. A mit a vásznon látunk az egy eszme, mely felkeltette egykor a művész érdeklődését s hatalmába kerítette később összes tehetségeit.

Bizonyos tekintetben mindnyájan művészek vagyunk. Erkölesi képeinket festjük, melyeket jellemünk mutat. Munkánk nemes vagy nemtelen a szerint, a mint eszményképünk magas vagy alacsony. De ha tehetségeinknek helyes irányt adtunk: minden dolgunk könnyü. Ha magasra törekszünk, magas hangulatra ébresztünk mindent körülöttünk s mikor legkevésbbé gondoljuk, akkor van legnagyobb befolyásunk a jóra. A jól végzett munkának megvan saját szépsége s ezenkívül a munkás lelkét is gazdagítja. Michael Angelo, a nagy olasz festő szavai szerint: „semmise teszi a lelket oly tisztává, mintha arra törekszik, hogy valami tökéletest teremtsen. Az Isten tökéletes, s ha bárki is tökéletesre törekszik, oly valamiért küzd, a mi az Istenhez hasonló.“

Ifju hallgatóm! kik sovárogyva, gazdag erővel, határt nem ismerő reménnyel néztek a jövő elébe, tudjátok meg: azzal szolgálhatjátok legjobban e világot, ha a reátok háramló, a hozzátok tartozó kötelességeket, legjobb tehetségeitek szerint hiven teljesítitek, Mit jelent ez? Semmi egyebet, mint „az élet arányos teljességét.“

Mielőtt az élet munkájához kezdetek, forgassátok bár a tollat, vagy gyalut, legyetek bár a tudományos, vagy kereskedelmi pályán, fel kell öltöznötök az értelmi, a szellemi és erkölesi ruházatba. Azaz ismernetek kell a vallást, épen mint a művészetet és tudományt.

Napjainkban bizonyos körökben amaz irányzat terjed, hogy világivá váljék az élet. És az eredmény? hogy az ifjak vallásos meggyőződés nélkül kezdik pályájukat. Pedig a vallás, midőn minden erőt, minden tehetséget úgy nevel, úgy egyesít, hogy a jellem nagyszerű harmóniáját hozza létre, akkor a szó leggyakorlatibb és legtágabb értelmében az „élet arányos teljességét“ munkálja. A vallás a kísértések és megpróbáltatások között menedékhelye, biztos kikötője a léleknek. Ezt bizonyítani egy történetet említek. A szél-roham magával ragadt egykor egy hajót s ismeretlen parton összetörté. A hajóslegénység megmenekülvén, kikötött. A helyet vendégszeretet nélkülűnek, valak lakó helyének tartották s gyilkolástól félték. Egy közülök, ki bátrabb vala mint a többi, felmászott a sziklára s körül nézvé, társaihoz kiáltott: biztonságban lehetünk, mert templomot látok a távoli halmon! A mélység bátor küzdője előtt a templom a biztonság jele, az ártalom eltávolítója, a segély és támogatás jelképe vala.

Ilyen a templom a mai kor ifjúságának is. Míg szoros összeköttetésben áll az ifju a valással, csapás őt nem érheti, társadalmi fekély vidám arczatát el nem rutítja és keserves sajnálkozó csoportja körül őt nem veszi. De ezer meg ezer példa bizonyítja, hogy a vallási közöny éppen az ellenkezőt credményezi. S valóban a vallásnak az élettől való elválasztása, korunk legkomolyabb veszedelme. A haza nagyságának, a nép boldogságának fenntartója az Istenben való erős hit és az ember erkölesi képessége. Ez irány-nak kellene hogy hódoljon a nevelés rendszere. Nem csak azt kell megtanítani, hogy miképpen biztosíthatja magának az ifjú a legnagyobb anyagi kényelmet legkisebb fáradtsággal, hanem azt is, hogy miképp lehet leghasznosabb polgára a hazának s Istentől nyert tehetségei által miképp nyerheti meg a legtisztább örömet és a legtartósabb megelégedést. Az okosságnál, ügyességnél, vagy bármely más tulajdonságnál, melyet talán bámul a világ, elsőbb a magasztos jellem. A ki szíverejét a jóságra, mint törekvése ezéjára fordította, nem tévesztette el még soha az útját az életben. Minél teljesebb jellemünk, annál erősebb lesz vágyunk a jövő munkára s életünk megnyeri így a kívánt teljességet. Ez elv, melyet a szokás törvényé-

nek is nevezhetünk, alapja az egyéni előhaladásnak is. A mit erős akarattal végezzünk, azt jól igyekszünk megtenni; s a mit jól teszünk, azt többször ismétljük, míg oly természetesnek találjuk, mint a légzést.

E tényt egy történettel bizonyíthatom a középkorból, abból a korból, midőn Európában a legtöbb székesegyház épült. Egy ügyes szobrászt felkérték, hogy a székesegyházak részére torzalakokat tervezzen. Ezek a templom külsejére voltak szánva, hogy jelképezzék a gonosz elrepülését, midőn benn az evangelium prédikáltatik. A szobrász éveken keresztül gyakorolta e munkáját s híressé vált. Azonban egy gazdag ember egyszer arra kérte, hogy készítsen egy Krisztus szobrot palotája részére. Hónapokon keresztül dolgozott s a szobrot a kitűzött időre teljes megalégedésre elkészítette. Midőn azonban előbbi foglalkozásához akart visszatérni, nem volt arra többé ereje. Rátat, kellemetlent alakítani többé nem tudott. A szép eszméje hatalmába kerítette elméjét s lekötötte minden érdeklődését.

Jelkép ez a mi életünkből. Gondoljunk nemes gondolatokat, miveljük nemes és testvéri érzelmeinket, szeressük az igaz, tiszta és jó dolgot, cselekedjünk szívesen és tiszteletre méltóan s fokként összes tehetségünk arra a magaslatra emelkedik, hogy mint az egykori szobrász, mi se tudunk valamely értelmetlen, haszontalan dolgok cselekvésére visszatérni. Unitárius hitünknek is eszményképét jelenti ez, mert a mint én értem, a mi hitünk egyértelmű a teljes igazsággal.

Mikor e hit elfoglalta a lelket, alkalmassá teszi az embert, hogy teljes, tökéletes legyen minden körülmények között. Ha államférfi valaki, arra ösztönzi, hogy szóljon hazája érdekében, mert az ügy, melyet véd, s a lépések, melyeket megtenni készül, jótétemény a népre nézve. Ha a vallás hirdetője az illető, e hit akkor nem engedi, hogy a szív egyet higyen és a száj mást valljon, sőt arra tanít, hogy a nyilvános beszéd a gondolatok tartalomjegyzéke legyen. Az ifju lelkét, a ki talán az élet küszöbén áll, betölti magas czélokkal és erőt ad, hogy egyenesen, szabadon és tisztán álljon meg a férfi kor dicsőségében. A mi hitünk buzdítja az emberek összes fiait, hogy „álljanak tökéletesen és teljenek be az Istenek minden akaratával“. Hitünk célja, hogy minden férfit és nőt tisztább erkölcsi légkörbe vezessen s meggyőzze őket, hogy kötelességük: minden erejüket az Isten és emberiség szolgálatára szentelni, hogy meg-

nyerhessék az „arányos teljességet“. Az idvességről szóló eszménk, mely összes természetünket magához öleli, a test megszenteltetését, az értelem mivelését, a lelkiismeret éberségét és szeretetünk mélységét jelenti. Ezért a mi hitünk gyermekei, bárhol is élnek, mint szép csillagok utaznak át e világon; mint szép csillagok, melyek a jóság fényvonalát bagyván maguk után, bevilágítják azok előtt az élet útját, a kik utánuk következnek. S valamint ez, úgy az is vigasztaló reánk nézve, hogy magasztos eszménk megvalósításában minden nemes törekvés segítségünkre van. Ez elvet könnyen megvilágíthatom, egyik legjelesebb zenésznek ifjú éveiben történt következő történetével.

Az ifjut egy kitünő tanító keze alá adták, ki lelkiismeretes-ségéről és szigoru fegyelmeről híres volt. A tanév végén a legjobb tanulók közül kiválasztottak rendesen egyet, kinek egy vállogatott műértő közönség előtt valamely nagyobb művet kellett eljátszania. A zenedarab és zenész már hetekkel kijelöltettek a tanév vége előtt. Az ifjú tudta, hogy kiváló gonddal neveltetik s teljes bizalommal várta, hogy őt kijelöljék. Azonban semmi hirt se kapott erről. A mester napról-napra nehéz zenedarabokat adott neki, hogy azokat gyakorolja. A tanítvány még csak nem is álmodta, hogy azok, melyekkel annyit törődik, nehéz gyakorlatoknál egyebek lehetnének. A tanév végén elérkezett a nagy nap. Őt szólították ki a zenéhez s vizsgálván az eléje tett zenedarabot, meglepetéssel látta, hogy annak minden részlete ismeretes előtte. Azokból a darabokból állott ez, melyeket ő heteken keresztül gyakorolt, s melyek egymást követve, illő helyeikre téve egy nagyszerű zenedarabot alkottak. Az ifju megalapította e napon hírnevét.

A mi életünknek is képe ez e földön. Közönséges kötelességeink gyakran haszontalan töredékeknek látszanak és mi a nehéz dolgokat, melyek velünk történnek, nem tudjuk megérteni. De ha türelemmel várakozunk, meg fogunk győződni, hogy minden hiven teljesített munkának, minden keresztnek, melyet bátran viseltünk, minden akadálnak, melyet legyőztünk, meg van a maga helye és feladata tökéletesítésünkben, életünk arányos teljességében.

Értsétek meg ezt mindnyájan, mert ez az, a mit Isten kíván tőletek. Ezért helyezett ő e világba; ezért ruházott fel oly tehetségekkel, melyek isteni minőségükben, az Isten tulajdonaihoz hasonlíthatnak. Ez az, a miért munkáltak és szenvedtek a próféták, az apostolok, a martyrok és tanítók. Ez az, a melylyel mint az élő Isten gyermekei megnyerhetjük az élet *arányos teljességét*.

Legyen ezélunk azért megvalósítani e nagy eszmét. Gondolkozzunk, szóljunk és cselekedjünk úgy, hogy mikor eltávozzunk e földi hazából, mondhassák el rólunk, hogy e világ némely sötét rejtekeit nemes példáinkkal megvilágosítottuk s itt hagytuk utódainknak azt az erkölesi hatalmat, azt az erkölesi erőt, a mely, mikor már nevünket se ismerik többé, még akkor is nemesíti, s áldja az emberi életet.

CEREDIG JONES. E
Ford. CSIFÓ SALAMON.

Egyházi beszéd.*

Jel. 2. 10.

Kedves afiai! Midőn ez alkalommal először szólok hozzátok, miht az én lelki gondozásom alá helyezett hiveimhez, fogadjátok szeretetteljes üdvözetemet. A keresztény szeretet melegével köszöntlek titeket e vadregényes erdőségek közepén, hova tán a világ bánatalmai elől, vagy a könnyebb megélhetés reményében, kiköltözve ősi földetekről, a világtól elszakadva, de annak terhét, gondját épp úgy érezve, hordozva élték, szétszórodva itt, e *Szakadásnak* nevezett kanyargó völgy ölén.

A világ bánatalmai elől menekültetek-e ide vagy a könnyebb megélhetés reménye hozott-e el a Nyárádrteréről? Nem kutatom okát Már az a tény, hogy itt állandóan letelepedtetek, bizonyítja, hogy nem esalt meg a reménység, mely ide vezérelt. S lehet, hogy a megélhetésre is több s könnyebb módot nyújtanak ez őserdők tüzelő- és szerszám-fái; a testi életet, egészséget pedig biztosan jobban táplálja s még a lelket is vidámabb, kellemesebb hangulatba ringatja bérezeitek, erdőitek tiszta, üdítő levegője, patakjaitok és forrásaitok kristálytiszta vize.

De az élet gondjai, terhei, bajai — mint mindenütt a világon — itt is megvannak; a megélhetés, a boldogulás itt is küzdelemmel jár; erdőitek zúgásába, patakjaitok csörgedezésébe ti is belé vegyítetek olykor-olykor a bánat sóhaját, a fájdalom siralmát, mert a csapásokat, az Úrnak látogatásait sehol és senki ki nem kerülheti s az élet itt is csak siralom völgye.

Ila tehát a testi élet és egészség szempontjából némi előnyben vagytok is, velünk a nagyobb tömegben s nem ily szűz-tiszta levegőü és vizü helyek lakóival szemben; s ha tán lelkileg is vidámabbnak érzitek itt magatokat, mint mi, kiket az emberi bánatalmak is gyakrabban háborgatnak és keseritnek: de az itt is meglevő lelki szükségek kielégítése tekintetében sokkal rosszabb a ti sorsotok, nehezebb a ti helyzetetek.

Iskolátok, tanítótok, hol és kiáltal gyermekeiteket a tudományban s az Ur beszédének intésében neveltessétek; templomotok, papotok, hol és kinek vezetése mellett, az ide is elhozott Atyáitok

* Elmondattott az ugynevezett *szakadási* szorványban.